

2511 9

MEMORIE VAN TOELICHTING

De Nederlandse vertaling van het Verdrag met de door verschillende Staten bij de ondertekening gemaakte voorbehouden is afgedrukt in *Tractatenblad* 1951, No. 75.

Mede gezien de onderlinge samenhang met de andere drie Rode Kruis Verdragen van 12 Augustus 1949, mogen ondergetekenden zich veroorloven voor de totstandkoming van dit Verdrag te verwijzen naar de algemene beschouwingen van de Memorie van Toelichting op het ontwerp van wet tot goedkeuring van het Verdrag van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de strijdkrachten te velde, van 12 Augustus 1949, terwijl voor een artikelsgewijze bespreking gerefereerd moge worden aan het gestelde op blz. 35—44 van uitgave No. 24 van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Artikel II

Voor een goed begrip van het ten aanzien van artikel 68, lid 2, van het Verdrag gemaakte voorbehoud, moge de totstandkoming van de tekst van bedoeld artikel gedurende de Diplomatieke Conferentie te Genève worden gereleveerd. In de redactie-commissie, belast met de artikelen betreffende de rechten van de bezettende Mogendheid ten aanzien van strafbepalingen in bezet gebied, is getracht het systeem vast te leggen, dat de bezetter alleen voor enkele ernstige, met name genoemde vergripen de doodstraf zou mogen opleggen. De berechting en executie voor deze gevallen werd met de nodige waarborgen omgeven. Na enige discussie werd de mogelijkheid tot het opleggen van de doodstraf beperkt tot de volgende drie gevallen:

1. spionage;
2. ernstige sabotage tegen de militaire installaties van de bezetter;
3. opzettelijke vergripen, welke de dood van één of meer personen hebben veroorzaakt.

In de Commissie, belast met het opstellen van het „Burger” Verdrag (Commissie III), werd daarop een oorspronkelijk Frans voorstel, dat intussen was ingetrokken, door de Deense Delegatie opnieuw ingediend, op grond waarvan de volgende zinsnede aan het tweede lid van artikel 68 zou worden toegevoegd:

..... mits bij de wetten van het bezette gebied, van kracht zijnde vóór het begin der bezetting, op deze vergripen de doodstraf was gesteld”.

O.a. door de Amerikaanse, Britse en Nederlandse Delegaties werden de volgende bezwaren tegen deze toevoeging naar voren gebracht:

1. Er is sprake van sabotage-handelingen tegen militaire installaties van de bezettende Mogendheid, voor welke feiten alleen de doodstraf zou mogen worden opgelegd indien reeds vóór de bezetting deze strafpositie op die vergripen zou zijn gesteld. Zulks is niet goed denkbaar, aangezien geen land in zijn wetgeving bepalingen opneemt, welke handelingen tegen een bezetter strafbaar stelt.

2. De mogelijkheid wordt geopend om de bezetter te beletten de doodstraf toe te passen door tijdig vóór een dreigende bezetting een wet tot stand te brengen, welke de eventueel bestaande doodstraf afschaft.

3. De rechten van de bezetter worden te zeer beperkt; doordat het doden of zwaar verwonden van personeel der bezettingstroepen niet ernstig zou kunnen worden bestraft, bestaat het gevaar, dat de bezettingstroepen het recht in eigen hand nemen en op eigen gezag de doodstraf toepassen.

4. De toegevoegde zinsnede kan zonder bezwaar worden gemist, aangezien het recht van de bezetter om de doodstraf toe te passen, reeds ingevolge de overige bepalingen van het Verdrag zeer beperkt is en bovendien met vele waarborgen is omgeven wat de berechting en de executie betreft.

Niettemin werd het Deens voorstel met een kleine meerderheid door Commissie III aangenomen, waarbij de Nederlandse Delegatie tegenstemde. Een poging van de Delegaties van Australië, Burma, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten om de bedoelde zinsnede alsnog door de plenaire vergadering uit het tweede lid van artikel 68 te doen schrappen heeft geen succes gehad. Het desbetreffend amendement werd met 17 stemmen tegen, 15 stemmen vóór en 11 onthoudingen verworpen.

Mede op grond van bovenstaande overwegingen is de Nederlandse Regering er toe overgegaan bij de ondertekening van het Verdrag het volgend voorbehoud te maken ten aanzien van artikel 68, lid 2:

„Het Koninkrijk der Nederlanden behoudt zich het recht voor, de doodstraf op te leggen overeenkomstig de bepalingen van artikel 68, tweede lid, ongeacht of op de daarin vermelde vergripen al dan niet de doodstraf is gesteld krachtens de wetten van het bezette gebied bij het begin van de bezetting”.

De Regeringen van Canada, Nieuw-Zeeland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten hebben bij de ondertekening hetzelfde voorbehoud gemaakt.

Na rijp beraad menen ondergetekenden, dat het wenselijk is genoemd voorbehoud bij de bekrachtiging van het Verdrag te handhaven.

Het komt principieel minder juist voor, dat de in het tweede lid van artikel 68 opgenomen beperking met betrekking tot het opleggen van de doodstraf in geval van een vijandelijke bezetting, afhankelijk wordt gesteld van de omstandigheid of in het bezette gebied vóór het begin der bezetting tegen de bedoelde vergripen de doodstraf al dan niet was bedreigd. Naar de mening van ondergetekenden behoort de mogelijkheid van toepassing van de zwaarste straf uitsluitend haar rechtvaardiging te vinden in de ernst der gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij werden begaan, en niet afhankelijk te zijn van een meer of minder toevallige bijkomende omstandigheid. Hierbij komt nog de overweging, dat de strafbepalingen welke in een bepaald land gelden, in de eerste plaats beogen de rechtsgoederen en de belangen van dat land te beschermen. De belangen van een bezettende Mogendheid lopen niet steeds evenwijdig met die van het bezette land; ook uit dien hoofde lijkt het minder juist de sancties welke een bezetter zou kunnen toepassen, afhankelijk te maken van de wetgeving van het bezette land.

Op grond van de huidige Nederlandse wetgeving neemt de militaire rechter in geval van oorlog kennis van delicten door burgers begaan in een in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied van het Rijk, voor zover deze delicten zijn omschreven in de Titels I en II van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht of in het Wetboek van Militair Strafrecht (artikel 78, onder 1, van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht). Van alle strafbare feiten door burgers begaan neemt de militaire rechter kennis, indien de burgerlijke rechter, die volgens de wet in eerste instantie had moeten rechtspreken, onder de vorenvermelde omstandigheden niet in staat is daarvan kennis te nemen (artikel 78, onder 2, van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht). Voor zover tegen delicten waarvan de militaire rechter kennis neemt, in het Wetboek van Strafrecht levenslange gevangenisstraf is bedreigd, kan de schuldige tot de doodstraf worden veroordeeld (artikelen 45 en 66 van het Wetboek van Militair Strafrecht).

Wat Nederland betreft, zal een bezetter derhalve in ieder geval gerechtigd zijn in verband met de bestaande wetgeving de doodstraf op te leggen in geval van spionage, van sabotage tegen militaire installaties en van geweldpleging tegen zieken en gewonden, behorende tot de strijdkrachten van één der strijdende partijen, indien deze geweldpleging de dood van één of meer personen ten gevolge heeft gehad (artikelen 78 en 149 van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 102 van het Wetboek van Strafrecht). Wellicht zal hij in verband met de uitbreiding van de rechtsmacht van de militaire rechter door artikel 78, onder 2, van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht eveneens de doodstraf kunnen opleggen bij de gekwalificeerde vormen van doodslag, strafbaar gesteld in de artikelen 288 en 289 van het Wetboek van Strafrecht, en bij een aantal delicten, omschreven in Titel VII van het Wetboek van Strafrecht, indien zij de dood van één of meer personen ten gevolge hebben gehad.

Op het merendeel der feiten welke onder de omschrijving van artikel 68, lid 2, zijn begrepen, zal een bezetter derhalve, ook indien Nederland geen voorbehoud maakt, de doodstraf kunnen stellen. Alleen tegen enkele, niet onder de omschrijving van de betrokken bepaling vallende feiten, zoals b.v. de ongekwalificeerde doodslag (artikel 287 van het Wetboek van Strafrecht) zal de bezetter niet de doodstraf kunnen bedreigen. Het gevaar is echter geenszins denkbeeldig, dat de bezetter aldan langs wegen welke niet de waarborgen van een regelmatige berechting krachtens het Verdrag inhouden, toch met capitale maatregelen tegen deze vergripen zal optreden (b.v. door oogluikend eigenmachtige fusillades toe te laten). Het opnemen van de mogelijkheid voor de bezetter om in de nauwkeurig omschreven gevallen de doodstraf op te leggen met de in het Verdrag opgenomen waarborgen voor de berechting zal dan ook naar het oordeel van ondergetekenden een betere bescherming aan de burgerbevolking bieden dan overeenkomstig het vorenstaande onder de huidige tekst van artikel 68, lid 2, valt te verwachten.

Anderzijds zal Nederland, zelf optredende als bezetter, op grond van dezelfde overwegingen mede in het belang van de burgerbevolking in het bezette gebied, behoefte hebben aan de mogelijkheid de doodstraf tegen de bedoelde vergrijpen te bedreigen.

Voor zover bekend ligt het in het voornemen van de Regeringen van Canada, Nieuw-Zeeland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten eveneens het voorbehoud ten aanzien van artikel 68, lid 2, bij de bekrachtiging van het Verdrag te handhaven. De Regering van Pakistan heeft bij de bekrachtiging alsnog een voorbehoud op dit punt gemaakt.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
STIKKER.

De Minister van Oorlog,
C. STAF.

De Minister van Marine,
C. STAF.

*De Minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid,*
A. M. JOEKES.

De Minister van Justitie,
H. MULDERIJE.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
BEEL.

*De Minister voor Uniezaken
en Overzeese Rijksdelen,*
L. PETERS.

2511 10

ONTWERP VAN WET

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het in verband met de op 12 Augustus 1949 voor ondertekening opengestelde Verdragen van Genève onderscheidenlijk voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de strijdkrachten te velde, voor de verbetering van het lot der gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee, betreffende de behandeling van krijgsgevangenen, en betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd, wenselijk is een wettelijke voorziening te treffen met betrekking tot het ter berechting overleveren van oorlogsmisdadigers aan andere Mogendheden;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1

Onverminderd het bepaalde in met andere Mogendheden gesloten verdragen ten aanzien van de uitlevering van vreemdelingen, kunnen vreemdelingen aan een andere Mogendheid ter berechting worden

overgeleverd ter zake van één der misdrijven, bedoeld in de artikelen 8 en 9 van de Wet Oorlogsmisdadigers, indien het begane feit een ernstige schending oplevert van één der navolgende Verdragen van Genève van 12 Augustus 1949:

- a. Verdrag voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de strijdkrachten te velde;
- b. Verdrag voor de verbetering van het lot der gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee;
- c. Verdrag betreffende de behandeling van krijgsgevangenen;
- d. Verdrag betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd.

Artikel 2

De overlevering kan slechts aan een andere Mogendheid geschieden, indien deze partij is bij het geschonden Verdrag.

Artikel 3

1. Voor zover door Ons niet anders wordt bepaald, wordt de overlevering aangevraagd langs diplomatieke weg.
2. Zij wordt slechts toegestaan, indien de andere Mogendheid een met voldoende bewijzen gestaafde telastlegging welke een vervolging rechtvaardigt, inbrengt.

Artikel 4

1. Vreemdelingen, wier overlevering overeenkomstig artikel 1 door een andere Mogendheid wordt aangevraagd, kunnen, voor zover zij zich niet reeds in verzekerde bewaring bevinden, worden aangehouden.
2. Het bevel van aanhouding moet hun binnen tweemaal vier en twintig uren worden betekend.
3. De op en bij hen zijnde goederen kunnen worden in beslag genomen.
4. Binnen vier en twintig uren na de aanhouding wordt daarvan kennis gegeven aan het openbaar ministerie bij het gerecht, dat bevoegd is tot kennisneming van het misdrijf, ter zake waarvan de overlevering is aangevraagd.

Artikel 5

1. Alvorens over een aanvraag tot uitlevering te beslissen, wordt het advies ingewonnen van het gerecht, dat bevoegd is tot kennisneming van het misdrijf, ter zake waarvan de overlevering is aangevraagd.
2. Het gerecht beslist bij zijn advies, welke der in beslag genomen goederen, in geval van overlevering, aan de opgeëiste persoon zullen worden teruggegeven, en welke, als stukken van overtuiging, zullen worden afgegeven.
3. Overlevering vindt in geen geval plaats, indien het gerecht adviseert de overlevering niet toe te staan.

Artikel 6

De Regering kan vergunnen, dat een vreemdeling, wiens overlevering ter zake van een ernstige schending van één der in artikel 1 genoemde Verdragen door een andere Mogendheid aan een derde Mogendheid is toegestaan, over het Nederlands grondgebied onder medegeleide van Nederlandse beambten wordt vervoerd, mits de Mogendheid aan welke de overlevering geschiedt, partij is bij het geschonden Verdrag.

Artikel 7

De artikelen 3—7, 9—10, 13—19 en 21—23 van de Wet van 6 April 1875 (*Staatsblad* no. 66) tot regeling der algemene voorwaarden op welke, ten aanzien van de uitlevering van vreemdelingen, verdragen met vreemde Mogendheden kunnen worden gesloten, zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 8

Het ter berechting overleveren van oorlogsmisdadigers aan andere Mogendheden wordt voor de Overzeese Rijksdelen zoveel mogelijk in overeenstemming met deze wet geregeld bij algemene maatregel van bestuur.

Artikel 9

1. Deze wet kan worden aangehaald als „Wet overlevering oorlogsmisdadigers”.
2. Zij treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip.